

**UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA EVROPSKÉHO PRÁVA**
nám. Curieových 7, 116 40 Praha 1
tel.: ++420 2 21005566
mail: dolejsi@prf.cuni.cz
**UNIVERSITAS CAROLINA
FACULTAS IURIDICA
CATHEDRA IURIS EUROPAEI**

POSUDEK OPONENTA NA DOKTORSKOU DISERTAČNÍ PRÁCI

Doktorand: JUDr. Ing. Bc. Petr Fabian

Název práce: Určování výše škody způsobené porušením antimonopolního práva Evropské unie a soukromoprávní vymáhání její náhrady

Oponent: doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.

Obecná charakteristika práce:

Posuzovaná práce je zaměřena na nesporně aktuální a rozsáhle diskutovanou problematiku náhrady škody způsobené porušením předpisů o ochraně hospodářské soutěže EU a jejich členských států. Jde o zacílení práce, které je významné teoreticky i prakticky, neboť jde nejen o novou právní úpravu, ale i o *de facto* nový prvek v ochraně hospodářské soutěže, který má potenciál stát se mezníkem ve vývoji soutěžního práva na evropském kontinentu. Jakkoli EU dala přijetím směrnice 2014/104 řadu odpovědí, současně s tím vyvstala řada otázek pro národní zákonodárce a zejména pak uživatele právní úpravy, ať již jde o orgány justice nebo soutěžitele a jejich klienty. Z toho plynou význam a zajímavost tématu pro akademický výzkum a diskusi, jejichž součástí nepochybně je i posuzovaná práce.

Posuzovaná práce má 198 stran vlastního obsahu, vedle toho je vybavena podrobným obsahem, rozsáhlým seznamem použité literatury a judikatury, abstraktem v českém a anglickém jazyce, jakož i seznamem klíčových slov v obou těchto jazycích. Z hlediska formálního je práce podána jasným a srozumitelným, přitom však odborným jazykem, bez rušivých gramatických či ortografických nedostatků, v úpravě přiměřené požadavkům kladeným na tento druh prací.

Co do struktury, vysvětlené autorem již v samotném Úvodu práce, je text práce rozčleněn do devíti obsahově-analytických kapitol, Úvodu a Závěru. Obsahově-analytické kapitoly přesahují

svým záběrem vymezení tématu, které by vyplývalo z názvu práce, neb k otázce určení výše škody z porušení hospodářské soutěže a vymáhání její náhrady (dle směrnice EU, a konkrétně dle práva ČR a Portugalska) přistoupil autor neobyčejně široce. Věnuje se mj. i historickému vývoji soutěžního práva EU (kap. 3), alternativním cestám řešení soutěžních kauz (kap. 6) nebo podrobnému výkladu jednání proti právu hospodářské soutěže (kap. 7.3), jakož i všem otázkám úžeji souvisejícím s tématem práce (vývoj soukromoprávního vymáhání soutěžního práva EU, vztah mezi soukromo- a veřejno-právním vymáháním soutěžního práva, otázka kolektivních žalob atd.).

Co do metody, kterou autor označuje za analytickou (s. 12), aniž by upřesňoval, z jakých hledisek či jakými přesně metodami bude analýza vedena, v práci převažuje kritický rozbor textu ustanovení právních předpisů, které jsou hodnoceny jak z hlediska jejich jazykové a systematické kvality, tak i odhadovaných praktických dopadů, a samozřejmě i co do shod a rozdílů národních právních úprav ve vztahu k jejich euro-unijnímu etalonu. Práce tak vedle podrobného výkladu ustanovení platného práva a některých úvah *de lege ferenda* obsahuje i významný právně komparatistický rozměr, když se postupně věnuje rozboru hmotně a procesně právních ustanovení směrnice 2014/104 a jí provádějících zákonů v ČR a v Portugalsku.

Silné stránky práce:

Práce je bezpochyby náročně pojatým, originálním pokusem o zpracování komplexní právní problematiky, která je na jedné straně rozsáhle reflektována odbornou literaturou, na straně druhé dosud postrádá empiricky zkoumatelnou právní praxi. Práce byla napsána v momentě, kdy skončily diskuse spojené s přípravou a schvalováním právní úpravy, objevily se její první akademické komentáře, stále bylo však příliš brzy na to hodnotit, jak s ní prakticky naložily strany sporů o náhradu škody a jejich soudci. Autor, nechtěl-li opakovat již mnohokrát napsané, musel jít ve svém analytickém úsilí do hloubky a šíře, nahlížet jednotlivá ustanovení skutečně v detailu a ve vazbách na související právní úpravu v soukromém právu hmotném i procesním, jakož i na judikaturu, která se k nim váže.

Za hlavní klady práce je tudíž možno označit důkladnost a pečlivost, s jakou se autor snažil své téma vyčerpat, pozornost, kterou věnoval detailům a systémovým i dílčím souvislostem právních úprav. Tuto charakteristiku dokresluje i seznam použité literatury obsahující 234 položek a zejména 964 odkazů pod čarou. Sympatické přitom je, že nad rámec očekávané právní erudice autor s podobnou pečlivostí vyložil i ekonometrické modely užívané ke zjištění a vyčíslení škody, včetně vzorců a schémat (viz kap. 9.2).

Není tudíž pochyb o tom, že autor prokázal vynikající orientaci ve zkoumané problematice, schopnost nahlédnout ji ve značné šíři, pohybovat se přitom mezi jednotlivými odvětvími práva a právními řády, jakož i pracovat s různými kategoriemi pramenů. Výsledkem jeho práce je text

neobyčejně bohatý na informace, na řadu samostatných pohledů a komentářů ke zkoumané problematice, který jistě může posloužit jako studijní materiál pro všechny zájemce o tyto otázky, a to jak z akademické sféry, tak i z právní praxe. I když v následující části posudku budou zvýrazněny nedostatky práce, oponent má přesto za prokázanou schopnost autora samostatně, tvůrčím a přínosným způsobem zpracovat komplexní a aktuální právní problematiku.

Slabé stránky práce:

Za hlavní slabinu posuzované práce považují tu skutečnost, že není zcela koherentní co do svého obsahu a metody. Jak již bylo naznačeno v charakteristice její struktury, jde spíše o do šíře se rozpínající soubor relativně samostatných pojednání, v jehož rámci mají některé části charakter kriticko-analytického komentáře, resp. srovnávací analýzy, jiné kapitoly jsou výkladem základů právní úpravy či přehledem jejího vývoje. Ačkoli nelze říci, že by zde nebyla žádná souvislost – všechny části souvisejí se soutěžním právem a jeho vymáháním – s ohledem na název a vícečetné zacílení práce je překvapivý např. samostatný výklad typů narušení soutěže, alternativních cest jejich řešení atd.

Výsledný dojem, který si čtenář odnese, je práce jako svého druhu kaleidoskop kultivovaně a dostatečně přesně podaných informací o nejméně čtyřech samostatných tématech: úvodu do soutěžního práva EU, vývoje a současného stavu právní úpravy EU v otázce náhrady škody, metodách kvantifikace této škody, komentáře k transpoziční normě směrnice EU v ČR a v Portugalsku. I sám Závěr práce pak nemá charakter souhrnné odpovědi na výzkumnou otázku, je spíše rekapitulací dílčích závěrů k různým problematikám, kterým se práce věnovala.

Práce tak na jedné straně dalece přesahuje to, co slibuje svým názvem, na druhé se co do rozsahu a hloubky vlastního výzkumu plně nevyrovnala právě s tím, co má ve svém názvu. Jakkoli je určování výše náhrady škody věnována samostatná kapitola, jde o necelých čtyřicet stran textu, který je sice pro ne-ekonomu vysoce odborným a zajímavým výkladem, ale stále píše jen přehledem používaných metod a obecně známých problémů (jako je přenesení škody na další články řetězce). Výklad v kapitole 9 tak postrádá hlubší autorovo hodnocení či klasifikaci použitelnosti jednotlivých představených metod, jakož i jejich propojení s již existující praxí. Ve Velké Británii, SRN, Nizozemsku i v některých dalších zemích EU nechybí judikatura vnitrostátních soudů k náhradě škody z porušení pravidel hospodářské soutěže, a bylo by bezpochyby zajímavé, a v práci s takovým názvem i očekávané, že na základě této existující soudní praxe bude ukázána i použitelnost vyložených metod. Podobně výklad zákona č. 262/2017 Sb., sám o sobě zajímavý a kvalitní, nijak nereflektuje ani jeden z obsáhlých komentářů k tomuto zákonu, které již jsou na českém trhu od roku 2018 k dispozici, čímž se vlastně zříká dialogu s tím, co již bezpochyby ovlivňuje uvažování praktiků z řad českých advokátů a soudců o dané problematice.

Díleční nedostatky práce, které jsou však marginální ve srovnání s formální i obsahovou kvalitou textu práce v jejích jednotlivých kapitolách, jsou např. tyto:

- Na s. 21 je sporné určení funkcí veřejnoprávního vymáhání (soutěžního práva) jako pouze odstrašující a represivní. Toto vymezení odpovídá spíše veřejnoprávnímu (správnímu) *trestání* v soutěžním právu, neboť funkcí jeho vymáhání je nepochybně více, jak autor nakonec sám uvádí o stránku dále.
- Na s. 32 považují za příliš stručný, nedostatečně osvětlený a vyargumentovaný závěr o tom, že „SDEU k podstatnému zvýšení efektivity soukromoprávního vymáhání náhrady škody způsobené porušením ustanovení čl. 101 a 102 SFEU nepřispěl“. Ačkoli se autor odkazuje na větu v kap. 4 práce, kde na základě judikatury SDEU dokládá, že vodítka daná SDEU národním soudům rozhodujícím o nárocích poškozených byla spíše jen obecná, takto jednoznačně formulovaný závěr se zdá příliš radikální a málo nuancovaný ve světle toho, že celá historie vymáhání náhrady škody v soutěžním právu EU se odvíjí (i v autorově výkladu) právě od historicky významných rozhodnutí SDEU ve věcech *Courage* a *Manfredi*.
- Tvrzení na s. 60 „Veřejnoprávní odpovědnost podle čl. 101 a 102 SFEU je obecně odpovědností objektivní, tj. bez ohledu na zavinění i ve formě nedbalosti.“, by zasluhovalo hlubší diskusi, což právní věda i často činí (viz např. M. Petr, *Vztah českého a unijního soutěžního práva*, Praha: CH.Beck 2018, s. 46) a dospívá přitom k opačnému závěru, že pro uložení pokuty se v unijním soutěžním právu prokázání zavinění vyžaduje.
- Na s. 74 je nejednoznačné (nebo málo srozumitelné) autorovo hodnocení předností a nedostatků výběru směrnice jako nástroje posílení soukromoprávního vymáhání náhrady škody v členských zemích EU. Zejména s ohledem na zmínění problému *forum shopping* o dvě strany dále je poněkud nepochopitelné uvedení coby přednosti lepší zohlednění „odlišnosti nároku na náhradu škody mezi právními úpravami členských států“. Spíše by se hodilo konstatovat, že výběr směrnice byl politickou a kompetenční nutností, která však ne zcela vyhovuje potřebám efektivního řešení problému...
- Na s. 81 není srozumitelné, proč (a směrem ke komu) by měl konečný spotřebitel obtížně dokazovat ne-přesunutí zvýšené ceny. Pokud půjde skutečně o poslední článek řetězce –

konečného spotřebitele, o námitce přesunu zvýšené ceny na někoho dalšího v řadě by logicky neměla být řeč.

- Na s. 157 se zřejmě nejedná o pravidla poskytování *právní* podpory, ale *státní* podpory.
- Na s. 200 a 201 není srozumitelný závěr ohledně vyžadování zavinění v portugalské právní úpravě, pokud škoda z nedbalosti znamená vyloučení viny... Znamená to, že zavinění nezahrnuje v portugalském právu jak úmysl, tak nedbalost, nebo zde jde o jazykovou neobratnost?

Celkové hodnocení práce:

Ačkoli jistou ne-koherenci obsahu a metody práce nepovažuji, na rozdíl od právě uvedených sporných či nesrozumitelných míst práce, za nedostatek marginální, kloním se přes to v celkovém hodnocení práce k názoru, že její klady převažují. Její hodnota a síla tkví v detailu, v množství dílčích informací, jejich odborném výkladu a uvedení do souvislostí v rámci daného právního řádu. Proto nepochybuji o tom, že autor prokázal kvality vyžadované od absolventa doktorského studia na PF UK a **práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.**

Otázky k obhajobě:

1. K tvrzení na s. 85 „*Přesto není vyloučena možnost pokusit se o získání těchto informací na základě nařízení č. 1049/2001.*“

Jde jen o citovaný názor z literatury, nebo i názor autora? Z čeho takové tvrzení vychází? V jakém poměru je k pravidlu *lex specialis*? Vyjdeme-li z toho, že zákonodárce EU projevil vůli upravit detailně určitou otázku odvětvově speciálním přepisem sekundárního práva, jak by tato úprava mohla - aniž by byla prohlášena za neplatnou pro rozpor se Smlouvou (obecnými principy práva EU) - ustoupit aplikaci úpravy obecnější... zvláště ve smyslu prolomení jí přijatých pravidel a dosažení opačného výsledku? Neznamenaloby to zpochybnění významu speciální sekundární normotvorby EU i mechanismu žalob na neplatnost aktů práva EU, protože by opaku vůči přijatému speciálnímu předpisu mohlo být dosahováno kreativní aplikací a interpretací obecnějších norem práva EU?

2. Je nepochybnou skutečností, že aktuální návrh směrnice o reprezentativních žalobách na ochranu spotřebitelů nepočítá s případem žalob o náhradu škody z porušení soutěžního práva. Zkoušel autor zjistit, co je příčinou takové nelogičnosti? Má pro to nějaké vysvětlení? Lze

v něčem vůbec spatřovat přínos dvoukolejné úpravy, pokud GŘ pro soutěž oznámilo, že na kodifikaci takových žalob rovněž pracuje? Lze si přestavit, že spotřebitelé budou zásadně jinak kolektivně hájit své zájmy v případě agresivní obchodní praktiky nedominantního soutěžitele a velmi podobné praktiky dominantního soutěžitele?

V Praze, dne 27. 5. 2019

doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D. v.r.